

CZU: 159.944.4: 616.36-002-052

[https://doi.org/10.59295/sum1\(191\)2026_10](https://doi.org/10.59295/sum1(191)2026_10)

EVOLUȚIA STĂRII STRESOGENE LA PACIENȚII CU HEPATITE VIRALE CRONICE PE DURATA SEJURULUI BALNEOCLIMATERIC

Adelina DAVID,*Universitatea de Stat din Moldova*

Hepatitele virale cronice sunt afecțiuni cu impact semnificativ nu doar asupra funcției hepatice, ci și asupra stării psiho-emoționale a pacienților, stresul perceput fiind frecvent asociat cu evoluția bolii. Scopul studiului a fost evaluarea evoluției stării stresogene la pacienții cu hepatite virale cronice pe durata unui sejur balneoclimateric standardizat. Studiul observațional, prospectiv, de tip înainte–după, a inclus 62 de pacienți adulți cu hepatită virală cronică B sau C cu activitate minimă, internați pentru un sejur balneoclimateric de 18 zile. Nivelul stresului perceput a fost evaluat la internare și externare, utilizând Scala Stresului Perceput (PSS). Rezultatele au evidențiat o reducere semnificativă a stresului perceput, cu dispariția stresului intens la externare și creșterea ponderii pacienților cu stres scăzut. Datele obținute susțin rolul sejurului balneoclimateric ca metodă adjuvantă eficientă în ameliorarea stării psiho-emoționale la pacienții cu hepatite virale cronice.

Cuvinte-cheie: hepatite virale cronice, stres perceput, terapie balneoclimaterică, fitoterapie, calitatea vieții, ficat, stare psiho-emoțională.

THE EVOLUTION OF STRESS LEVELS IN PATIENTS WITH CHRONIC VIRAL HEPATITIS DURING A BALNEOCLIMATIC STAY

Chronic viral hepatitis represents a condition with a significant impact not only on liver function but also on patients' psycho-emotional status, perceived stress being frequently associated with disease evolution. The aim of this study was to assess the evolution of stress levels in patients with chronic viral hepatitis during a standardized balneoclimatic stay. This prospective observational before–after study included 62 adult patients with chronic hepatitis B or C with minimal activity, hospitalized for an 18-day balneosanatorial program. Perceived stress levels were assessed at admission and discharge using the Perceived Stress Scale (PSS). The results demonstrated a significant reduction in perceived stress, with the disappearance of severe stress at discharge and an increase in the proportion of patients with low stress levels. These findings support the role of balneoclimatic therapy as an effective adjuvant approach in improving psycho-emotional status in patients with chronic viral hepatitis.

Keywords: chronic viral hepatitis, perceived stress, balneoclimatic therapy, phytotherapy, quality of life, liver, psycho-emotional state.

Introducere

Hepatitele virale cronice B și C reprezintă o problemă majoră de sănătate publică la nivel global, fiind asociate cu o evoluție lent progresivă, impact semnificativ asupra funcției hepatice și un risc crescut de dezvoltare a complicațiilor severe, inclusiv ciroză hepatică și carcinom hepatocelular [9; 10]. Conform ghidurilor internaționale, aceste afecțiuni necesită o abordare terapeutică complexă și de lungă durată, orientată nu doar spre controlul activității virale, ci și spre menținerea calității vieții pacienților [3; 4].

Pe lângă afectarea organică, aceste afecțiuni cronice determină modificări importante ale stării psiho-emoționale, pacienții prezentând frecvent niveluri crescute de stres perceput, anxietate și reducerea calității vieții, aspecte care pot influența negativ complicația terapeutică și evoluția bolii [2; 6].

Stresul psihologic cronic influențează negativ mecanismele de adaptare ale organismului, contribuind la dereglări neuroendocrine și imunologice, care pot afecta evoluția bolilor hepatice cronice [7]. În acest context, evaluarea și managementul stării stresogene devin componente esențiale ale abordării integrative a pacienților cu hepatite virale cronice.

Scala Stresului Perceput (Perceived Stress Scale – PSS), elaborată de Levenstein și colab., reprezintă un instrument psihometric validat, utilizat pe scară largă în cercetarea clinică pentru aprecierea stresului perceput și a capacității individuale de adaptare la factori stresori [6, p. 19–21]. Utilizarea acestei scale permite cuantificarea obiectivă a modificărilor stării psiho-emoționale în cadrul intervențiilor terapeutice complexe [2].

Intervenția balneoclimaterică este recunoscută ca metodă terapeutică adjuvantă în managementul afecțiunilor hepatice cronice, având efecte benefice asupra funcției hepatobiliare, metabolismului, precum și asupra stării psiho-emoționale a pacienților. Factorii naturali terapeutici, precum apele minerale, climato-terapia, hidroterapia, fitoterapia și procedurile de relaxare, contribuie la reducerea nivelului de stres, ameliorarea simptomatologiei subiective și îmbunătățirea calității vieții [1; 5]. De asemenea, regimul alimentar conform principiilor dietoterapiei (Dieta nr. 5/5p, Pevzner) joacă un rol esențial în susținerea funcției hepatice și în prevenirea exacerbărilor bolii [8].

În pofida beneficiilor raportate ale terapiei balneoclimaterice, datele privind evoluția stării stresogene la pacienții cu hepatite virale cronice pe durata sejurului balneosanatorial rămân limitate, în special, în contextul populației din Republica Moldova. Astfel, este necesară evaluarea sistematică a impactului intervențiilor balneoclimaterice asupra stresului perceput, utilizând instrumente standardizate și un design de studiu adecvat [5; 7].

Scopul prezentului studiu a fost evaluarea evoluției stării stresogene la pacienții cu hepatite virale cronice B și C pe durata sejurului balneoclimateric de 18 zile, prin aplicarea Scalei Stresului Perceput (PSS), precum și analiza diferențelor în funcție de momentul evaluării și caracteristicile clinico-demografice ale lotului studiat.

Metode și materiale aplicate

Studiul a fost realizat în cadrul Stațiunii Balneoclimaterice „CODRU”, în colaborare cu disciplina Fiziologia omului și animalelor a Universității de Stat din Moldova. Cercetarea a avut un caracter observațional, prospectiv, de tip înainte–după, urmărind evoluția stării stresogene la pacienții cu hepatite virale cronice pe durata sejurului balneoclimateric.

Lotul de studiu a inclus 62 de pacienți adulți diagnosticați cu hepatită virală cronică B sau C cu activitate minimă, internați pentru un sejur balneo-sanatorial de 18 zile. Activitatea minimă a bolii a fost definită prin valori normale sau discret crescute ale transaminazelor ($\leq 1-2 \times$ limita superioară a normalului), fără semne clinice sau biochimice de colestază ori icter.

Criteriile de includere au fost: vârsta 20–70 de ani, diagnostic confirmat de hepatită virală cronică, internare completă pe durata sejurului balneosanatorial și consimțământ informat semnat. Criteriile de excludere au vizat formele moderate sau severe de hepatită virală, ciroza hepatică, insuficiența hepatică, afecțiunile oncologice active, bolile cardiovasculare, respiratorii sau renale severe, infecțiile acute, sarcina, vârsta pediatrică și imposibilitatea de participare la evaluările clinice și psihometrice.

Toți pacienții au beneficiat de un program balneo-sanatorial standardizat, conform protocoalelor instituționale pentru hepatitele virale cronice cu activitate minimă, adaptat individual sub supravegherea medicului balneolog. Programul terapeutic a inclus regim igienico-dietetic conform Dietei nr. 5/5p (Pevzner), cure interne cu apă minerală hidrocarbonată sodică și/sau hidrocarbonato-sulfată sodică, fitoterapie cu ceai hepatic administrat zilnic și, în funcție de indicația medicală, asocierea unui ceai cu efect sedativ ușor la pacienții cu nivel crescut de stres psiho-emoțional. De asemenea, au fost aplicate proceduri de hidroterapie, fizioterapie, climatoterapie și terapii de relaxare, cu rol adjuvant în reducerea stresului și susținerea stării generale.

Evaluarea stării stresogene a fost realizată la internare și la externare, utilizând Scala Stresului Perceput (Perceived Stress Scale – PSS), după Levenstein și colab. (1993). Datele demografice au fost colectate prin chestionar standardizat.

Analiza statistică a inclus metode descriptive și comparative, urmărindu-se diferențele dintre evaluările inițiale și finale ale nivelului de stres perceput, precum și particularitățile în funcție de sex și tipul hepatitei virale cronice.

Tabelul 1. Caracteristicile generale ale lotului de studiu

Caracteristică	n	%
Sex		
Femei	24	38,7 %
Bărbați	38	61,3 %
Mediul de proveniență		
Urban	29	46,8 %
Rural	33	53,2 %
Tipul hepatitei virale cronice		
Hepatită B	48	77,4 %
Hepatită C	14	22,6 %

Caracteristicile demografice și clinice ale pacienților incluși în studiu ($n = 62$).

Notă: Datele sunt exprimate ca frecvență absolută (n) și procent (%).

Distribuție pe grupe de vârstă

Vârsta pacienților a variat între 27 și 70 de ani. Distribuția pe grupe de vârstă a evidențiat predominanța pacienților cu vârsta de 50–70 ani (53,2%), urmați de grupa 30–49 ani (38,7%), iar pacienții tineri (20–29 ani) au constituit 8,1%.

Tabelul 2. Distribuția pacienților pe grupe de vârstă

Grupă de vârstă (ani)	n	Procent (%)
20-29	5	8,1 %
30-49	24	38,7 %
50-70	33	53,2 %
Total	62	100 %

Notă: Procentele sunt calculate raportat la numărul total de pacienți ($n = 62$).

Tabelul 3. Nivelul stresului perceput la internare și externare

Nivelul stresului	Internare n (%)	Externare n (%)
Stres scăzut	5 (8,1%)	29 (46,8%)
Stres moderat	52 (83,9%)	33 (53,2%)
Stres intens	5 (8,1%)	0 (0%)
Total	62 (100%)	62 (100%)

Distribuția nivelului stresului perceput la internare și externare, evaluat prin Scala Stresului Perceput (PSS).

Notă: Clasificarea nivelului de stres a fost realizată conform scorurilor PSS (Levenstein și colab., 1993).

Notă: Diferențele distribuției nivelului stresului au fost analizate prin test χ^2 . $p < 0,001$ – diferență semnificativă statistic.

Analiza distribuției nivelului stresului perceput a evidențiat o reducere semnificativă a stresului intens și o creștere a ponderii pacienților cu stres scăzut la externare comparativ cu internare, diferența fiind semnificativă statistic (χ^2 , $p < 0,001$), sugerând un efect favorabil al curei balneoclimaterice asupra stării psiho-emoționale.

Nivelul stresului în funcție de sex

Analiza nivelului stresului perceput în funcție de sex a evidențiat valori mai ridicate ale stresului la femei comparativ cu bărbații, atât la internare, cât și pe parcursul sejurului balneoclimateric. La externare,

ameliorarea stării psiho-emoționale a fost observată la ambele sexe (tab.1, 2), însă reducerea stresului intens a fost mai pronunțată în rândul pacientelor.

Nivelul stresului în funcție de mediul de proveniență

Pacienții proveniți din mediul rural au prezentat un nivel mai ridicat al stresului perceput la internare comparativ cu cei din mediul urban. După sejurul balneoclimateric, nivelul stresului intens nu a mai fost înregistrat în nici-un subgrup, sugerând un efect favorabil al intervenției balneare indiferent de mediul de proveniență.

Rezultate și discuții

Rezultatele studiului au demonstrat o ameliorare semnificativă a nivelului stresului perceput la pacienții cu hepatite virale cronice după sejurul balneoclimateric de 18 zile. La momentul internării, majoritatea pacienților prezentau stres moderat (83,9%), iar stresul intens a fost identificat la 8,1% dintre pacienți, în timp ce stresul scăzut a fost prezent doar la 8,1% din cazuri.

La externare, distribuția nivelului stresului perceput s-a modificat semnificativ (tab.1,2). Proporția pacienților cu stres scăzut a crescut de la 8,1% la 46,8%, iar stresul moderat a scăzut de la 83,9% la 53,2%. Un rezultat relevant din punct de vedere clinic îl constituie dispariția completă a stresului intens (0%) la finalul sejurului balneoclimateric. Diferențele observate între cele două momente de evaluare au fost semnificative statistic (χ^2 , $p < 0,001$), confirmând efectul favorabil al intervenției balneosanatoriale asupra stării psiho-emoționale.

Analiza nivelului stresului perceput în funcție de sex a evidențiat diferențe semnificative între femei și bărbați la momentul internării. Din totalul pacientelor incluse în studiu (38,7%), stresul intens a fost înregistrat la 6,0%, în timp ce în rândul bărbaților (61,3%) stresul intens a fost identificat la 2,1% dintre pacienți, astfel sugerând, o afectare psiho-emoțională mai accentuată în rândul femeilor comparativ cu bărbații.

La externare, evoluția stării psiho-emoționale a fost favorabilă la ambele sexe. Stresul intens nu a mai fost înregistrat (0%) atât în rândul femeilor, cât și al bărbaților, pacienții fiind redistribuiți preponderent în categoria de stres moderat. Această ameliorare confirmă efectul benefic al sejurului balneoclimateric asupra stării emoționale, independent de sex.

Rezultatele obținute susțin rolul intervențiilor balneosanatoriale complexe în reducerea stresului sever și în îmbunătățirea adaptării psiho-emoționale la pacienții cu hepatite virale cronice, contribuind totodată la diminuarea diferențelor inițiale observate între sexe.

Rezultatele obținute sunt concordante cu datele raportate de Cohen și colab. [2], care au evidențiat niveluri crescute ale stresului perceput la pacienții cu afecțiuni cronice și o corelație negativă între stres și calitatea vieții.

Analiza distribuției nivelului de stres în funcție de mediul de proveniență a evidențiat o prevalență mai mare a stresului intens în rândul pacienților din mediul rural (53,2%), comparativ cu cei din mediul urban (46,8%).

Această distribuție sugerează o vulnerabilitate psiho-emoțională mai accentuată în rândul pacienților din mediul rural, posibil corelată cu accesul limitat la servicii medicale specializate, nivelul socio-economic și suportul psihosocial redus.

La externare, stresul intens nu a mai fost înregistrat în niciunul dintre subgrupuri (0%) atât în mediul urban, cât și în mediul rural, pacienții fiind redistribuiți preponderent în categoria de stres redus și stres moderat (tab. 3).

Analiza descriptivă în funcție de tipul hepatitei virale cronice nu a evidențiat diferențe semnificative ale nivelului stresului perceput între pacienții cu hepatită B și cei cu hepatită C la momentul internării, rezultat concordant cu datele din literatura de specialitate, care indică faptul că stresul este asociat preponderent cu caracterul cronic al bolii, mai degrabă decât cu tipul specific de virus. Evoluția favorabilă a stării psiho-emoționale fiind observată în ambele subgrupuri la externare.

În ceea ce privește intervențiile balneoclimaterice, rezultatele studiului sunt în acord cu cele raportate de Ivanciuc și Racu [5], care au demonstrat o reducere semnificativă a stresului și o îmbunătățire a stării ge-

nerale la pacienții cu afecțiuni hepatice cronice după cure balneare. Similar, Bălăceanu-Stolnici și colab. [1] evidențiază efectele favorabile ale factorilor naturali terapeutici asupra echilibrului psiho-emoțional, prin reducerea tensiunii neurovegetative și creșterea capacității de adaptare la stres.

Prin comparație cu aceste studii, datele obținute în lotul analizat confirmă eficiența terapiei balneoclimaterice ca metodă adjuvantă, cu impact pozitiv semnificativ asupra stresului perceput, evidențiat prin creșteri procentuale importante ale stresului scăzut și eliminarea completă a stresului intens.

Efectul favorabil observat poate fi explicat prin acțiunea combinată a factorilor balneari (proceduri hidrotermale, climatoterapie), a regimului igienico-dietetic standardizat și a terapiilor de relaxare, care contribuie la reducerea tensiunii neuro-vegetative și la îmbunătățirea adaptării psihice.

Fitoterapia a constituit un element adjuvant important al programului balneosanatorial. Administrarea zilnică a ceaiului hepatic, cu efect coleretic și hepatoprotector, precum și asocierea, în funcție de indicația medicală, a ceaiului cu efect sedativ ușor, au contribuit la ameliorarea stării psiho-emoționale, fără a interfera negativ cu funcția hepatică.

Rezultatele obținute sunt în concordanță cu datele din literatura de specialitate, care evidențiază o prevalență crescută a stresului și a tulburărilor psiho-emoționale la pacienții cu hepatite virale cronice, precum și beneficiile intervențiilor balneare și de relaxare în reducerea stresului și îmbunătățirea calității vieții.

Concluzii

1. Pacienții cu hepatite virale cronice prezintă un nivel crescut al stresului perceput la momentul internării în stațiunea balneoclimaterică.
2. Sejurul balneoclimateric de 18 zile a determinat o reducere semnificativă a nivelului stresului perceput, cu dispariția stresului intens la externare.
3. Terapia balneosanatorială complexă, incluzând proceduri balneare, regim igienico-dietetic și fitoterapie, are un efect favorabil asupra stării psiho-emoționale.
4. Rezultatele susțin rolul terapiei balneoclimaterice ca metodă adjuvantă utilă în managementul pacienților cu hepatite virale cronice.

Bibliografie:

1. BĂLĂCEANU-STOLNICI, C., POPESCU, M., IVANOV, I. *Balneologia medicală și recuperarea funcțională*. București: Editura Medicală, 2014. 412 p. ISBN 978-973-39-0758-6.
2. COHEN, S., KAMARCK, T., MERMELSTEIN, R. A global measure of perceived stress. În: *Journal of Health and Social Behavior*. 1983, vol. 24, nr. 4, p. 385–396. ISSN 0022-1465.
3. EUROPEAN ASSOCIATION FOR THE STUDY OF THE LIVER. EASL clinical practice guidelines on the management of hepatitis B virus infection. În: *Journal of Hepatology*. 2017, vol. 67, nr. 2, p. 370–398. ISSN 0168-8278.
4. EUROPEAN ASSOCIATION FOR THE STUDY OF THE LIVER. EASL recommendations on treatment of hepatitis C. În: *Journal of Hepatology*. 2020, vol. 73, nr. 5, p. 1170–1218. ISSN 0168-8278.
5. IVANCIUC, A., RACU, I. Rolul factorilor balneoclimaterici în recuperarea pacienților cu afecțiuni hepatice cronice. În: *Revista de Balneologie*. 2019, nr. 3, p. 45–51.
6. LEVENSTEIN, S., PRANTERA, C., VARVO, V., SCRIBANO, M. L., BERTA, G., LUZI, C., ANDREOLI, A. Development of the Perceived Stress Questionnaire: a new tool for psychosomatic research. În: *Journal of Psychosomatic Research*. 1993, vol. 37, nr. 1, p. 19–32. ISSN 0022-3999.
7. McEWEN, B. S. Stress, adaptation, and disease: allostasis and allostatic load. În: *Annals of the New York Academy of Sciences*. 1998, vol. 840, p. 33–44. ISSN 0077-8923.
8. PEVZNER, M. I. *Основы лечебного питания*. Москва: Медицина, 2002. 320 p.
9. WORLD HEALTH ORGANIZATION. *Guidelines for the prevention, care and treatment of persons with chronic hepatitis B infection*. Geneva: WHO, 2015. 166 p. ISBN 978-92-4-154905-9.
10. WORLD HEALTH ORGANIZATION. *Guidelines for the screening, care and treatment of persons with chronic hepatitis C infection*. Updated version. Geneva: WHO, 2018. 138 p. ISBN 978-92-4-155034-5.

Date despre autor:

Adelina DAVID, doctorandă, anul II, Școala doctorală, Științe ale Naturii, specialitatea Fiziologia omului și animalelor (165.01), domeniul științe biologice, Facultatea de Biologie și Geoștiințe. Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0009-0008-4251-7346.

E-mail: davidadelina999@gmail.com

Prezentat: 28.01.2026

Recenzat: 05.02.2026

Acceptat spre publicare: 20.05.2026